

Модернізація сучасної методичної системи фізичного виховання студентів аграрних університетів

Грибан Г.П.

Житомирський національний агроекологічний університет

Анотація:

Розглянуто модель методичної системи фізичного виховання студентів аграрних університетів, яка поєднує сукупність компонентів цілісного педагогічного процесу – від цілей до кінцевого результату і орієнтована на особистість майбутнього фахівця-аграрія. Модель методичної системи розроблена на основі методології авторської концепції, яка опирається на основи теорії і методики фізичного виховання, теорії професійної підготовки фахівців фізичної культури, ідеї інтеграції всіх компонентів цілісної системи підготовки фахівця до життєдіяльності. Нова методична система базується на принципі “фізкультурно-оздоровча освіта і рухова активність впродовж усього життя”. Науково обґрунтовано теоретичні основи формування методичної системи фізичного виховання студентів аграрних університетів, встановлено рівні її функціонування та мотиваційно-цільовий, організаційно-змістовий, процесуально-діяльнісний і діагностичний блоки.

Грибан Г.П. Модернизация современной методической системы физического воспитания студентов аграрных университетов. Рассмотрена модель методической системы физического воспитания студентов аграрных университетов, которая объединяет совокупность компонентов целостного педагогического процесса – от целей до конечного результата и ориентирована на личность будущего специалиста-агрария. Модель методической системы разработана на основе авторской концепции, которая опирается на основы теории и методики физического воспитания, теории профессиональной подготовки специалистов физической культуры, идеи интеграции всех компонентов целостной системы подготовки специалиста к жизнедеятельности. Новая методическая система базируется на принципе “физкультурно-оздоровительное образование и двигательная активность на протяжении всей жизни”. Научно обоснованы теоретические основы формирования методической системы физического воспитания студентов аграрных университетов, установлены уровни ее функционирования и мотивационно-целевой, организационно-содержательный, процессуально-деятельностный и диагностический блоки.

Griban G.P. Modernization of the modern methodical system of physical education of students of agrarian universities. The model of the methodical system of physical education of students of agrarian universities is considered. A model is united by the aggregate of components of integral pedagogical process – from aims to end-point. A model is oriented to personality of future specialist-agrarian. Author conception, which leans against bases of theory and method of physical education, theory of professional preparation of specialists of physical culture, idea of integration of all of the tools of the integral system of preparation of specialist to the vital functions, is presented. The new methodical system is based on principle “athletic-health-improvement education and motive activity during all of life”. Theoretical bases of forming of the methodical system of physical education of students are selected. The levels of functioning of the system are set. The levels of its functioning, motive, organizational, procedure and active, diagnostic components have been established.

Ключові слова:

методична, система, фізичне, виховання, підготовка, модель, методологія, студент.

методическая, система, физическое, воспитание, подготовка, модель, методология, студент.

methodical, system, physical, education, preparation, model, methodology, student.

Вступ.

Сучасна система фізичного виховання в аграрних вищих навчальних закладах України не задовольняє природну біологічну потребу студентської молоді в руховій активності, не забезпечує необхідним рівнем здоров'я, фізичної підготовленості, працездатності та науково обґрунтованими фізкультурно-оздоровчими компетентностями, які можна використовувати в подальшій життєдіяльності. Адже виникла суперечність між потребами особистості студента в світоглядному, духовно-культурному, інтелектуальному збагаченні та фізичному вдосконаленні.

Для вирішення протиріч, що склалися між рівнем соціальних вимог і ефективністю педагогічних дій у процесі фізичного виховання студентів, в Україні та на пострадянському просторі проведено багато різноманітних наукових досліджень, які представлені в фундаментальних працях В.Л. Волкова, О.Д. Дубогай, С.М. Канішевського, Т.Ю. Круцевич, О.С. Куца, М.О. Носка, С.І. Присяжнюка, Р.Т. Раєвського, Б.М. Шияна та ін. Стратегія реалізації яких є очевидною, проте механізмів подальшого упровадження відповідних результатів не передбачає. А відтак, є лише окремі відображення створення методичної системи в дисертаційних дослідженнях В.Б. Базильчук, Т.І. Дмитренко, А.В. Домашенка, О.Т. Литвина, О.М. Мікули, В.Г. Шилька, В.С. Якимовича та ін. Однак ці дослідження

виконані поза моделлю методичної системи фізичного виховання студентів ВНЗ.

Аналіз літературних джерел показав, що нині не існує комплексних досліджень, направлених на модернізацію методичної системи фізичного виховання студентів ВНЗ. В Україні, Росії, Білорусі та інших країнах проблема оновлення методичної системи фізичного виховання студентів аграрних університетів взагалі нерозв'язувалась, немає комплексних досліджень в теорії і методиці фізичного виховання. В той же час фізичне виховання, як навчальна дисципліна, дозволяє вирішувати одночасно освітні, виховні та оздоровчі завдання, які спроможні забезпечити збалансований педагогічний вплив на студента у відповідності з сучасними вимогами формування творчої, інтелектуальної, морально-вольової та фізично досконалої особистості (В.П. Андрущенко, В.І. Бондар, В.Г. Кремень, Н.Є. Мойсюк, Л.П. Сущенко, О.В. Тимошенко, М.М. Фіцула та ін.).

Звертаючись до літературних джерел, можна впевнено стверджувати, що створення методичної системи фізичного виховання вимагає обов'язково розгляду відносин “викладач-студент” та “студент-викладач” через сучасні підходи: системний, комплексний, структурний, діяльнісний, диференційований, індивідуальний, суб'єктно-суб'єктний, творчий [1, 3, 4, 8], компетентнісний [5] та особистісно орієнтований [2, 9]. За технологічного підходу [6] не

може бути методу спроб і помилок: усі дії викладача мають цілеспрямовано вести студента до заздалегідь поставленої мети.

Розглядаючи сукупність компонентів традиційної методичної системи навчання в освіті, науковці [1, 7, 8 та ін.] вважають, що вони утворюють певну підсистему єдиної системи, яку називають *технологією навчання*. Педагогічна технологія функціонує і як наука, що досліджує найраціональніші шляхи навчання, і як система способів, принципів і регулятивів, застосовуваних у навчанні, і як реальний процес навчання. Ключовими поняттями сутності методичної системи фізичного виховання є “дидактична система” та “система фізичного виховання”.

Робота виконана за планом НДР Житомирського національного агроекологічного університету.

Мета, завдання роботи, матеріал і методи.

Метою дослідження є розкриття шляхів модернізації сучасної методичної системи фізичного виховання студентів аграрних університетів.

Завдання дослідження полягали створенні моделі методичної системи фізичного виховання студентів-аграріїв та упровадження її у навчальний процес з фізичного виховання.

Методи дослідження. Для вирішення поставленої мети використовувався метод структурно-системного аналізу, який дав змогу систематизувати та узагальнити інформацію про досліджуваний об'єкт і створити модель методичної системи фізичного виховання студентів аграрних університетів, виявити закономірності й особливості її функціонування на основі кількісного та якісного аналізу результатів педагогічного експерименту. Метод моделювання дозволив обґрунтувати теоретичні засади фізкультурно-оздоровчого процесу та упровадити їх у вищих аграрних навчальних закладах України. Експертні оцінки, опитування, анкетування, бесіди, психолого-педагогічні тестування, педагогічне спостереження, самооцінка, модульно-рейтингова оцінка та констатувальний і формуючий експерименти проводилися з метою перевірки ефективності розробленої моделі методичної системи фізичного виховання студентів.

Результати дослідження.

Створення методичної системи фізичного виховання студентів аграрних університетів принципово важливо для забезпечення переходу від традиційного навчального процесу до нового із використанням сучасних технологій, спрямованих на формування практичних вмінь і навичок ціннісного ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих. У сучасній системі фізичного виховання існують різні підходи до вирішення програмних завдань майбутніх фахівців аграрного сектору, але вони носять декларативний та безсистемний характер, тоді як запорукою успішності впровадження будь-чого нового є системність та чітке бачення кінцевої мети.

Нині однією із основних вимог, яка висувається сучасним аграрним сектором до системи загальної під-

готовки фахівця в сфері фізичного виховання є формування здатності самостійно і творчо вирішувати не тільки аграрні та соціально-економічні питання розвитку інфраструктури села, а й складні фізкультурно-оздоровчі та спортивно-масові завдання серед сільської молоді. Випускник аграрного університету має бути прикладом і організатором всіх фізкультурно-оздоровчих і спортивно-масових заходів, що проводяться на селі та готовим нести відповідальність за їх результати.

Створення моделі методичної системи фізичного виховання студентів-аграріїв вимагає розв'язання таких завдань:

- 1) обґрунтування методологічних, змістових, психолого-педагогічних, методичних та організаційних умов, пов'язаних з побудовою і реалізацією методичної системи фізичного виховання студентів;
- 2) створення концепції методичної системи фізичного виховання студентів-аграріїв;
- 3) підбору змісту для кожного блоку методичної системи та визначення шляхів їх реалізації у навчальному процесі з фізичного виховання;
- 4) визначення змісту і структури фізкультурно-оздоровчих компетентностей майбутніх аграріїв та стилю роботи викладача фізичного виховання;
- 5) визначення ролі і функцій інноваційних фізкультурно-оздоровчих технологій у формуванні методичної системи фізичного виховання студентів.

Процес фізичного виховання є ефективним лише тоді, коли він будується як методична система. До характерних рис новоствореної методичної системи фізичного виховання можна віднести:

- 1) науково обґрунтоване планування процесу фізичного виховання;
- 2) єдність і взаємозв'язок теоретичної, методичної і практичної підготовки студентів;
- 3) високий, але доступний, рівень труднощів на навчальних заняттях, швидке і якісне засвоєння техніки виконання вправ та оволодіння методикою їх удосконалення;
- 4) максимальна активність і самостійність студентів під час занять;
- 5) поєднання індивідуальної і колективної фізкультурно-оздоровчої діяльності студентів;
- 6) забезпечення навчального процесу достатньою кількістю і якістю технічного оснащення і спортивного інвентаря;
- 7) широке використання інноваційних технологій фізичного виховання.

Розроблена нами *модель методичної системи фізичного виховання студентів аграрних університетів*, поєднує сукупність компонентів цілісного педагогічного процесу – від цілей до кінцевого результату і орієнтована на особистість майбутнього фахівця-аграрія, який має оволодіти фізкультурно-оздоровчими компетенціями (рис. 1). Методи, форми і засоби, які створюють методичну систему є традиційними і інноваційними та відповідають ме-

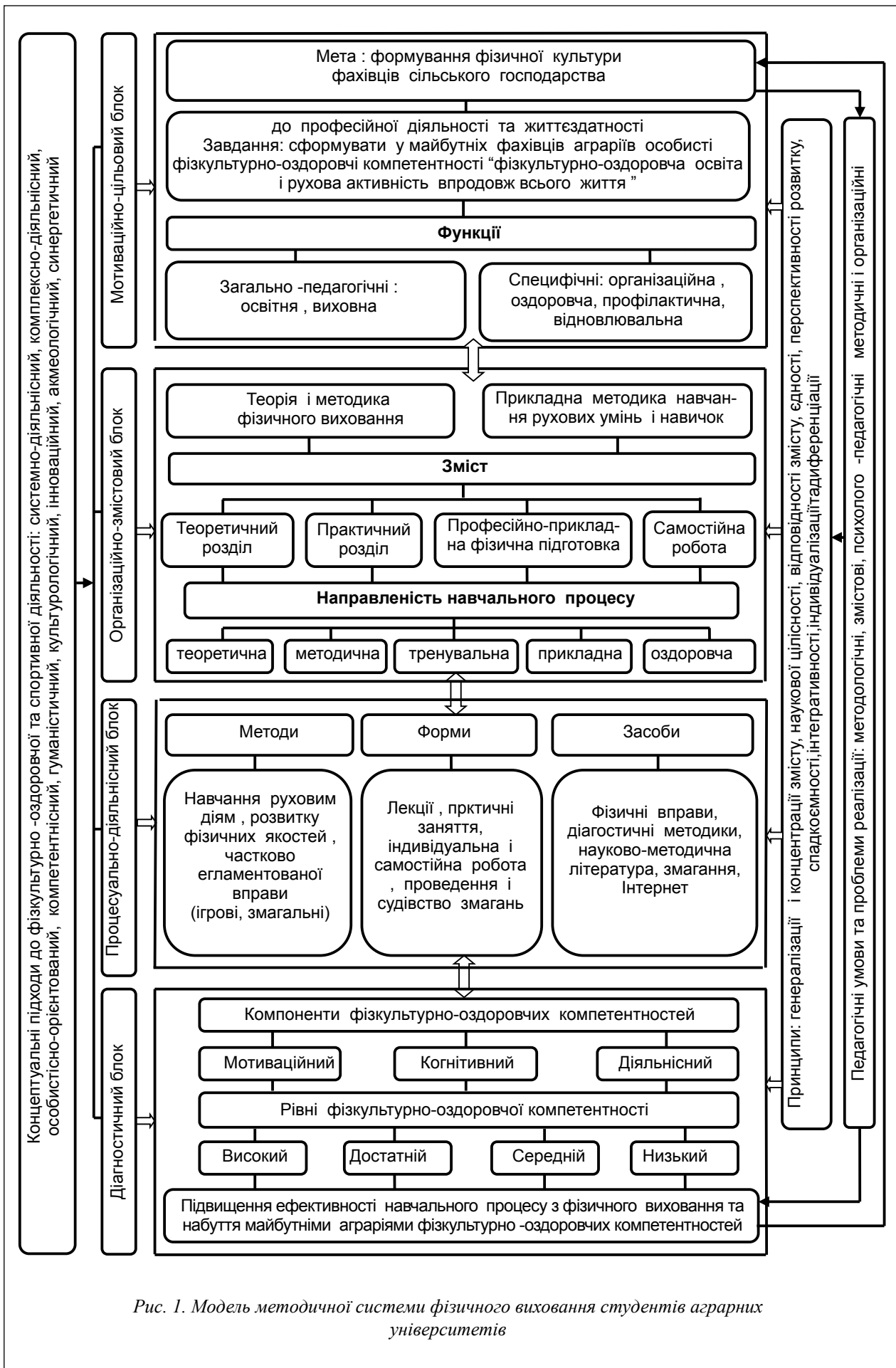

Рис. 1. Модель методичної системи фізичного виховання студентів аграрних університетів

тодологічній спрямованості навчального процесу і фізкультурно-оздоровчим технологіям.

Модель методичної системи будувалась на основі розробленої нами методології авторської концепції методичної системи, яка опирається на основи теорії і методики фізичного виховання, теорії професійної підготовки фахівців фізичної культури (Я.А. Бельський, Е.С. Вільчковський, О.М. Вацеба, О.Ц. Демінський, В.П. Каргаполов, Ф.М. Медвідь, Л.П. Сущенко, О.В. Тимошенко, В.В. Федельський, Б.М. Шиян та ін.), а також на ідеї інтеграції всіх компонентів цілісної системи підготовки фахівця до життєздатності та професійної діяльності.

Реалізація концепції забезпечувалась використанням методологічного, теоретичного і практичного концептів, які розглядали студента як особистість, індивідуальність, суб'єкта власної діяльності, яка є певною системою і сприяє засвоєнню системних освітніх знань у галузі фізичної культури та спорту, забезпечує розвиток фізичних здібностей, умінь та навиків, формування фізкультурно-оздоровчих і спортивних компетентностей для впровадження засобів фізичної культури і спорту у сферу професійної діяльності та в життєві ситуації.

Методологічним концептом передбачалося відображення взаємозв'язку і взаємодії наукових підходів щодо вивчення проблеми методичного оновлення навчального процесу з фізичного виховання студентів-аграріїв до забезпечення основ фізкультурно-оздоровчої освіти, необхідних фізкультурно-оздоровчих навиків і вмінь, спеціальної фізичної підготовленості, доброго стану здоров'я та навиків дотримання здорового способу життя і уміння його передати іншим.

Теоретичним концептом визначалась система вихідних параметрів, дефініцій, оцінок, покладених в основу розуміння сутності, змісту та структури методичної системи фізичного виховання студентів аграрних університетів, як педагогічного феномена.

Практичним концептом передбачалась перевірка ефективності функціонування методичної системи фізичного виховання студентів аграрних університетів до забезпечення основ: фізкультурно-оздоровчої освіти, навиків збереження здоров'я, уміння підтримувати високий рівень фізичної підготовленості та працездатності, здорового способу життя студентами; визначення психолого-педагогічних та організаційно-методичних і практичних умов функціонування методичної системи; оцінка критеріїв, показників та рівнів готовності студентів до

фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Ефективність моделі методичної системи фізичного виховання майбутніх аграріїв оцінюється за конкретними показниками з урахуванням: підвищення якості навчального процесу з фізичного виховання в аграрних вищих навчальних закладах та рівня готовності студентів-аграріїв до фізкультурно-оздоровчої діяльності під час їх професійної роботи. Формування *фізкультурно-оздоровчих компетенцій* у студентів в умовах експериментального навчання проходило з точки зору *соціально-практичної обумовленості і їх значимості, тобто* для чого вони необхідні агроному, ветеринарному лікарю, інженеру-механіку, технологу тощо.

Висновки.

Функціонування методичної системи фізичного виховання студентів аграрних університетів обумовлено: соціальними вимогами до підготовки фахівців-аграріїв, метою та завданнями сучасної системи фізичного виховання в аграрних університетах, принципами і змістом спеціальної та професійно-прикладної фізичної підготовки.

Фізкультурно-оздоровчі компетенції як внутрішні, потенційні, психологічні новоутворення, виявляються в методичній компетентності до впровадження і передачі їх в процесі професійної діяльності в аграрному секторі та відновленні соціальної інфраструктури села. Основними критеріями готовності майбутніх фахівців-аграріїв до фізкультурно-оздоровчої діяльності визначені мотиваційний, когнітивний і діяльнісний.

Мотиваційний критерій визначається як система усвідомлених та особисто набутих потреб і мотивів до самореалізації у сфері фізичної культури і спорту на ряду з професійним становленням.

Когнітивний критерій готовності до фізкультурно-оздоровчої діяльності визначається як система засвоєння знань теорії і методики фізичного виховання, практики організації і проведення фізкультурно-оздоровчих заходів.

Діяльнісний критерій являє собою комплекс особистісно набутих способів формування індивідуального арсеналу рухових умінь і навичок, необхідних під час професійної діяльності у відродженні соціальної інфраструктури села.

Перспективи подальших досліджень спрямовані на оцінку ефективності розробленої моделі методичної системи фізичного виховання у навчальному процесі студентів-аграріїв.

Література:

1. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии. М.: Педагогика, 1989. 192 с.
2. Бондаревская Е.В., Кульневич С.В. Педагогика: личность в гуманистических теориях и системах воспитания: учеб. пособ. для студентов педвузов и слушателей ФПК. М.–Ростов нД, 1999. 560 с.
3. Галузинський В.М., Євтух М.Б. Основи педагогіки та психології вищої школи в Україні: Навч. посібник. К.: ІНТЕЛ, 1995. 168 с.
4. Жалдак М.І., Рамський Ю.С. До концепції шкільної освіти з інформатики. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова. Вип. 3. 2001. С. 3–7.
5. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: метод. посібн.. Укладачі О. Пометун, Л. Пироженко. К.: АПН, 2002. 136 с.
6. Кларин М.В. Инновации в мировой педагогике (Анализ зарубежного опыта). Рига: НПЦ “Эксперимент”, 1995. 176 с.
7. Морзе Н.В. Основи методичної підготовки вчителя інформатики: Монографія. К.: Курс, 2003. 372 с.
8. Основи нових інформаційних технологій навчання: Посіб. для вчителів. Ю.І. Машбиць, О.О. Гокунь, М.І. Жалдак та ін.. Інститут психології ім. Г.С. Костюка АПН України; Інститут змісту і методів навчання. К., 1997. 260 с.
9. Якиманская И.С. Разработка технологии личностно-ориентированного обучения. Вопросы психологии, 1995. № 2. С. 31–42.

Информация об авторе:

Грибан Григорий Петрович
gribang@mail.ru

Житомирский национальный агроэкологический университет
Старый бульвар 7, г. Житомир, 10008, Украина
Поступила в редакцию 24.07.2012 г.

References:

1. Bespal'ko V. P. *Slagaemye pedagogicheskoy tekhnologii* [Components of educational technology], Moscow, Pedagogy, 1989, 192 p.
2. Bondarevskaja E.V., Kul'nevich S.V. *Pedagogika* [Pedagogics], Moscow, 1999, 560 p.
3. Galuzins'kij V.M., Ievtukh M.B. *Osnovi pedagogiki ta psikhologiyi vishchoyi shkoli v Ukraini* [Bases of pedagogics and psychology of higher school are in Ukraine], Kiev, INTEL, 1995, 168 p.
4. Zhaldak M.I., Rams'kij Ju.S. *Komp'uterno-orientovani sistemi navchannia* [Computer-oriented systems of studies], 2001, vol.3, pp. 3–7.
5. Pometun O., Pirozhenko L. *Interaktivni tekhnologiyi navchannia* [Interactive technologies of studies], Kiev, APS, 2002, 136 p.
6. Klarin M.V. *Innovacii v mirovoj pedagogike* [Innovations in the world education], Riga: NPC Experiment, 1995, 176 p.
7. Morze N.V. *Osnovi metodichnoyi pidgotovki vchitelia informatiki* [Bases of methodical education of teacher of informatics], Kiev, Course, 2003, 372 p.
8. Mashbic' Ju.I., Gokun' O.O., Zhaldak M.I. *Osnovi novikh informacijnikh tekhnologij navchannia* [Bases of new information technologies of studies], Kiev, 1997, 260 p.
9. Jakimanskaia I.S. *Voprosy psikhologii* [Questions of psychology], 1995, vol.2, pp. 31–42.

Information about the authors:

Gryban G.P.
gribang@mail.ru
Zhitomir National Agroecology University
Boulevard Staryi 7, Zhitomir, 10008, Ukraine
Came to edition 24.07.2012.